

УДК 330.332.1

DOI 10.33251/2707-8620-2020-2-22-28

ЛЕГІНЬКОВА Ніна Іллівна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту,

економіки та туризму,

Львівська академія

Національного авіаційного університету

ORCID: 0000-0002-7040-2043

БОНДАР Юлія Анатоліївна,

магістр факультету менеджменту,

Львівська академія

Національного авіаційного університету

ORCID: 0000-0003-2269-6208

ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена розгляду понятійного апарату інвестиційних ресурсів, а також вдосконалення ефективності їх формування та використання. Викладено основні джерела формування інвестиційних ресурсів підприємства, приведено їх сучасну класифікацію. Розкрито проблеми формування і активізації дії найбільш потужних джерел інвестиційних ресурсів. Розглянуто джерела забезпечення інвестиційних ресурсів та особливостей їх використання сучасними підприємствами. Визначено роль інвестиційних ресурсів в системі управління підприємством, а також виокремлено поняття інвестиційної сфери, як сукупності всіх економічних відносин, які забезпечують розширене відтворення галузей господарства, підприємств різних форм власності та інших господарюючих суб'єктів. Розкрито механізми формування інвестиційних ресурсів підприємств в економіці.

Ключові слова: інвестиції, ресурси, джерела формування, суб'єкти господарювання, економіка, інвестиційні проекти, управління, інвестиційна діяльність.

Постановка проблеми. Сформовані в реальному секторі економіки господарсько-економічні умови визначають інвестиційну діяльність як фактор, який характеризує ефективність виробничих, організаційних, управлінських процесів тому, що в частині підприємств неможливе виробництво конкурентоспроможної продукції в силу їх технологічних проблем та низької продуктивності праці. Обрана стратегія інвестування підприємства дозволить забезпечити вирішення проблеми конкурентоспроможності продукції товаровиробників шляхом технологічного переозброєння підприємств. Однак проблема інвестування визначається низкою факторів (зовнішніх і внутрішніх), значення яких на сучасному етапі полягає у створенні організаційних та економічних умов суб'єктів господарської діяльності в сфері їх структурного розвитку.

Ефективність господарської діяльності господарюючих суб'єктів залежить від інвестиційної політики, проведеної на національному, галузевому, регіональному та корпоративному рівнях, що дозволяє в максимальному розмірі залучати наявні інвестиційні ресурси (ІР). Тому процеси формування і використання інвестиційних ресурсів (ІР) підприємства на даному етапі розвитку економіки є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Істотний внесок в розвиток понятійного апарату інвестиційних ресурсів, визначення суті, характеристик і закономірностей їх руху на підприємства внесли вітчизняні вчені – І. Боярко [2], В. Коюда [5], Т. Майорова [8], А. Череп

[11]. Такі молоді науковці, як П. Кухта [6], М. Панкова [10] розглядають можливості раціонального забезпечення інвестиційного розвитку підприємств в рамках їх загальної стратегії. Однак у більшості наукових праць мало уваги приділено питанням вибору джерел забезпечення інвестиційних ресурсів та особливостей їх використання сучасними підприємствами.

Актуальність – визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак при повній ідентифікації поняття, принципів та класифікації інвестиційних ресурсів, недостатньою комплексністю відрізняються наявні розробки щодо потенційних джерел інвестиційних ресурсів для реалізації інвестиційних проектів та планів розвитку підприємства, оптимізації їх структури, оцінки їх вартості й надійності. Таким чином, незважаючи на численні публікації вітчизняних вчених, дана тема є актуальною та потребує подальшого розвитку понятійного апарату, розробки класифікації інвестиційних ресурсів та вдосконалення ефективності їх формування та використання.

Мета та завдання статті полягає в розширенні теоретико-методологічних підходів до трактування сутності інвестиційних ресурсів, визначення їх ролі в економічному розвитку підприємства.

Основними завданнями дослідження є проаналізувати основні джерела та визначити особливості процесу формування інвестиційних ресурсів на підприємствах, оцінити роль і місце окремих джерел у забезпеченні їх інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснення інвестиційної діяльності є необхідною умовою стабільного функціонування і розвитку підприємства. Однак збільшення масштабів інвестування без досягнення прийнятного рівня його ефективності не забезпечує отримання необхідного економічного результату. Визначальний вплив на ефективність інвестиційної діяльності надають процеси формування і використання інвестиційних ресурсів (ІР) підприємства.

Перший підхід щодо тлумачення сутності ІР може бути наступним: «Інвестиційні ресурси представляють собою всі види фінансових активів, що залучаються з метою вкладення в об'єкти інвестування». В даному випадку інвестиційні ресурси розуміють як різновид фінансових ресурсів. Подібне бачення є досить поширеним, зокрема його підтримують У. Шарп, Г. Александер [4], І. Бланк [1]. Очевидно, що в подібному трактуванні інвестиційні ресурси повністю ототожнюються з поняттям джерел фінансування інвестицій.

З іншого боку інвестиційні ресурси визначаються як «цінності, що вкладаються в ті або інші інвестиційні проекти з метою приросту багатства в тому або іншому вигляді». Перший закон про інвестиційну діяльність містить найбільш детальний перелік цих цінностей. Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначено, що інвестиційні ресурси здебільшого позиціонуються як джерела фінансування інвестиційної діяльності [3]. Крім того, наразі є достатньо поширеним підхід щодо визначення інвестиційних ресурсів у якості цінностей, що вкладаються з метою приросту доданої вартості.

Сучасна світова фінансово-економічна криза принципово змінила погляди економічного співтовариства на процеси руху капіталу, поставивши під сумнів їх ефективність, а також адекватність існуючих інструментів фінансового аналізу. В умовах фінансової нестабільності і дефіциту довіри між агентами ринку капіталу значно зросла роль оцінки результатів діяльності підприємств з точки зору раціонального використання всіх форм задіяних ними ресурсів.

Розміщення коштів за допомогою інвестицій є основним інструментом реалізації стратегії розвитку підприємства [9]. Більш того, поточна діяльність підприємства являє собою не що інше, як інвестиції в виробничі потужності [7]. У той же час в економічній літературі існують певні розбіжності в трактуваннях деяких аспектів інвестиційної діяльності підприємства. Зокрема, відсутнє однакове визначення терміна «інвестиційні ресурси підприємства», відповідно, його економічний зміст потребує уточнення.

У нашому розумінні ІР - це, перш за все, ресурси, спрямовані на вдосконалення продуктивних сил підприємства, що представляють економічні ресурси, що збільшують економічний капітал товариства. Це будь-які вкладення (грошові, майнові, інтелектуальні та ін., включаючи права на них, та мають грошову оцінку) в підприємницьку, господарську та іншу діяльність для отримання прибутку, з метою зміни фінансово-господарських результатів підприємства, отримання можливості участі в управлінні компанією і (або) повного контролю над нею. Будь-які вкладення, незалежно від джерела: національні - кошти з держбюджету, регіональні - кошти з бюджету суб'єкта території, муніципальні - кошти з міських бюджетів, а також корпоративні, приватні, колективні, іноземні.

В управлінні ІР важливе місце займає класифікація інвестицій, яка дозволяє розібратися в видах інвестицій, направлена здійснювати вплив на об'єкт управління і вибрати оптимально ефективний спосіб управлінських інструментів і механізмів, іншими словами класифікація інвестицій виявляє суб'єктно-об'єктні відносини управління інвестиційними процесами.

Для забезпечення відповідності інвестиційної стратегії сучасним вимогам, вона обов'язково має бути узгодженою із сукупністю потенційних інвестиційних ресурсів підприємства, визначеною за термінами досягнення мети; очікуваного прибутку та можливими ризиками і невизначеністю умов реалізації інвестиційних програм.

На основі виявлених підходів до визначення сутності інвестиційних ресурсів підприємства нами були виділені відповідні групи класифікацій (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація інвестиційних ресурсів за джерелами формування

Внутрішні і зовнішні джерела інвестиційних ресурсів підприємства		
Внутрішні джерела	власні кошти, які цілеспрямовано формуються для забезпечення розвитку підприємства	основу власних фінансових ресурсів підприємства (які формуються з внутрішніх джерел) складають: капіталізована частина прибутку підприємства, амортизаційні відрахування інвестиції власників тощо
Зовнішні джерела	інвестиційні кредити, цільове державне фінансування, кошти, що залучаються за допомогою емісії акцій та ін.	власні і позикові інвестиційні ресурси
Інвестиційні ресурси підприємства по типу власності		
Власні	власні джерела інвестицій - є загальна вартість засобів підприємства, які належать їй на правах власності і забезпечують можливість здійснення інвестиційної діяльності	прибуток, статутний капітал, амортизація, спеціальні фонди, які цілеспрямовано формуються за рахунок прибутку підприємства, внутрішньогосподарські резерви тощо
Позикові	характеризують капітал, який притягається на поворотній основі	всі форми позикового капіталу, які підприємство використовує в своїй інвестиційній діяльності, являють собою її фінансові зобов'язання, які підлягають обов'язковому погашенню на заздалегідь визначених умовах (відсотки, строки)
За способом залучення, власні кошти підприємства можна поділити на:		
внутрішні	амортизаційні відрахування, прибуток	
зовнішні	додаткова емісія акцій	інвестиційні ресурси підприємства, які залучаються з зовнішніх джерел

Джерело: складено авторами з використанням матеріалів [1; 5; 6; 10]

Важливу роль в системі управління ІР займає інвестиційна сфера - сукупність всіх економічних відносин, які забезпечують розширене відтворення галузей господарства, підприємств різних форм власності та інших господарюючих суб'єктів. Матеріальна основа

інвестиційної сфери - всі види ІР, які можна використовувати в різних галузях економіки. Інвестиційна сфера динамічно розвивається в рамках економічної системи і є її складовою частиною. Динаміка інвестиційних потоків визначає структуру і форми інвестиційної сфери. Базове місце в інвестиційній сфері займає інвестиційний ринок, що складається з відносно самостійних ринків, динаміка яких залежить від попиту і пропозиції, ціни, конкуренції.

Управління інвестиційними ресурсами являє собою цілеспрямовані дії фінансової служби підприємства з розробки та реалізації рішень, пов'язаних з їх функціонуванням. В даному випадку суб'єктом управління є фінансова служба, а об'єктом - інвестиційні ресурси підприємства. Побудова оптимальної системи управління інвестиційними ресурсами підприємства є одним з найважливіших компонентів корпоративного управління в цілому.

Управління інвестиційними ресурсами підприємства складається з двох основних блоків: управління формуванням і управління використанням інвестиційних ресурсів.

Блок управління формуванням ресурсів пов'язаний з прийняттям рішень в області вибору джерел фінансування інвестиційних ресурсів і їх різноманітних параметрів. Основною фінансовою характеристикою ефективності управління формуванням інвестиційних ресурсів підприємства є середньозважена ціна мобілізації коштів з усіх джерел.

Блок управління використанням ресурсів, який пов'язаний з прийняттям рішень в області функціонування інвестиційних ресурсів в рамках діяльності підприємства і відрізняється значною галузевою специфікою.

У процесі управління формуванням інвестиційних ресурсів можна виділити наступні особливості:

1. Процес формування інвестиційних ресурсів пов'язаний з необхідністю стимулювання економічного зростання підприємства та може здійснюватися насамперед через первісне нагромадження капіталу, яке служить базою формування інвестиційних ресурсів за рахунок зовнішніх джерел.

2. Для формування інвестиційних ресурсів використовуються фінансові ресурси підприємства, які призначені для реінвестування за рахунок амортизаційних відрахувань.

3. Формування інвестиційних ресурсів на всіх стадіях життєвого циклу підприємства здійснюється перш за все для заміщення тієї частини основного капіталу, яка витрачається в процесі виробництва.

4. Процес формування інвестиційних ресурсів починається на передінвестиційній стадії (здійснення проектних робіт та їхня експертиза) та носить визначений та керований характер.

Залежно від поставлених цілей можливе подальше розширення класифікаційних ознак та процесу управління для виділення різних груп інвестиційних ресурсів підприємства.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Вищевикладене дозволяє дати трактування ІР з різних сторін, як ресурсів, спрямованих на вдосконалення продуктивних сил підприємства, що представляють економічні ресурси, які збільшують економічний капітал підприємства та як фінансові вкладення в господарську діяльність для отримання прибутку. Таким чином, можна вважати, що перспективним буде формування оптимальної структури інвестиційних ресурсів для забезпечення єдиного комплексного впливу на інвестиційну діяльність підприємства та дозволить йому значно підвищити свою інвестиційну привабливість та фінансову стійкість.

Чітке уявлення про сутність та склад інвестиційних ресурсів підприємства обумовлює можливість в подальшому ефективного управління процесами їх формування та використання, яке, в свою чергу, є запорукою успішного функціонування підприємства.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс Киев. Ника-центр, 2001. 448 с.

2. Боярко І. М. Інвестиційний аналіз: навч. посіб. Київ. Центр учбової літератури, 2011.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. зі змінами та доповненнями. URL: <http://uazakon.ru/ukr/ukr-zakon-ob-investitsionnoydeyatelnosti.html> (дата звернення: 11.05.2020).
4. Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. Инвестиции: учебник; пер. с англ. М.: ИНФРА-М, 2001.
5. Коюда В. О., Лепейко Т. І., Коюда О. П. Основи інвестиційного менеджменту: навч. посібник Київ: Кондор, 2008. 340 с.
6. Кухта П. В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». К., 2008. 16 с.
7. Коупленд Т. Стоимость компании: оценка и управление. пер. с англ. М.: ОлимпБизнес, 2008.
8. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: підруч. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
9. Пайк Р., Ніл Б. Корпоративні фінанси та інвестування; пер. з англ. СПб. ПИТЕР, 2006.
10. Панкова М. М. Інвестиційне забезпечення стратегічних планів розвитку промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Донецьк, 2008. 21 с.
11. Череп А. В. Инвестознaвство: навч. посібник Київ: Кондор, 2006. 398 с.

References

1. Blank, I.A. (2001). Ynvestytsyonnyu menedzhment: uchebnyy kurs [*Investment Management: training course*]. Kiev: Nika Center. 448 p. [in Ukrainian].
2. Boyarko, I.M. (2011). Investytsiynyy analiz: navch. posib [*Investment analysis: textbook*]. Kiev: Center for Educational Literature [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrayiny "Pro investytsiynu diyal'nist'" vid 18.09.1991 r. zi zminamy ta dopovnennyamy [*Law of Ukraine "On Investment Activity" of September 18, 1991, as amended*]. Retrieved from: <http://uazakon.ru/ukr/ukr-zakon-ob-investitsionnoydeyatelnosti.html> [in Ukrainian].
4. Sharpe, W., Alexander, G., Bailey, J. (2001). Ynvestytsyy: uchebnyk; per. s anhl. [*Investment: a textbook; lane. with English*]. M: INFRA-M [in Russia].
5. Koyuda, V.O., Lepeyko, T.I., Koyuda, O.P. (2008). Osnovy investytsiynoho menedzhmentu: navch. posibnyk [*Fundamentals of investment management: textbook*]. Kiev: Condor. 340 p. [in Ukrainian].
6. Kukhta, P.V. (2008). Upravlinnya investytsiynoyu diyal'nistyuu pidpryyemstv Ukrayiny [*Management of investment activity of enterprises of Ukraine*]: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ekon. nauk: spets. 08.00.04 "Ekonomika ta upravlinnya pidpryyemstvamy". K.: 2008. 16 s. [in Ukrainian].
7. Copeland, T. (2008). Stoymost' kompanyy: otsenka y upravlenye. per. s anhl. [*The cost of the company: evaluation and management lane with English M. OlympusBusiness*]. [in Ukrainian].
8. Mayorova, T.V.(2009). Investytsiyna diyal'nist': pidruch [*Investment activity: textbook*]. Kiev: Center for Educational Literatur. 472p. [in Ukrainian].
9. Pike R., Neil. B. (2006). Korporatyvni finansy ta investuvannya; per. z anhl. [*Corporate Finance and Investment; lane. from English*]. SPb. PETER [in Russia].
10. Pankova, M.M. (2008). Investytsiyne zabezpechennya stratehichnykh planiv rozvytku promyslovykh pidpryyemstv [*Investment support of strategic plans for the development of*

industrial enterprises]: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ekon. nauk: spets. 08.00.04 "Ekonomika ta upravlinnya pidpryyemstvamy" Donets'k. 21 p. [in Ukrainian].

11. Skull, A.V. (2006). *Investoznavstvo: navch. posibnik [Investment Studies: textbook. Manual]* Kiev. Condor, 2006. 398p. [in Ukrainian].

LEGINKOVA Nina, PhD (Economic science), Associate professor, Department of management, economics and tourism, Flight Academy of National aviation University. Kropyvnytsky, Ukraine

BONDAR Iuliia, Master of Management, Flight Academy of National aviation University. Kropyvnytsky, Ukraine

INVESTMENT RESOURCES AS AN ECONOMIC CATEGORY AND THE OBJECT OF THE ENTERPRISE

Objective. *Implementation of investment activities is a necessary condition for stable operation and development of the enterprise. However, increasing the scale of investment without achieving an acceptable level of efficiency does not provide the desired economic result. The processes of formation and use of investment resources (IP) of the enterprise have a decisive influence on the efficiency of investment activity.*

Methods. *The economic conditions formed in the real sector of the economy define investment activity as a factor that characterizes the efficiency of production, organizational, management processes because in some enterprises it is impossible to produce competitive products due to their technological problems and low productivity. After all, the efficiency of economic activity of economic entities depends on the investment policy pursued at the national, sectoral, regional and corporate levels, which allows to attract the maximum amount of available investment resources.*

Results. *Investment resources are, above all, resources aimed at improving the productive forces of the enterprise, representing economic resources that increase the economic capital of society. This is any investment – cash, property, intellectual, etc., including rights to them, have a monetary value in business, economic and other activities for profit, in order to change the financial and economic results of the enterprise, to participate in the management of the company and (or) full control over it. Any investments, regardless of the source – national (funds from the state budget), regional – funds from the budget of the subject of federations, municipal – funds from municipal budgets; corporate; private; collective; foreign.*

In IP management an important place is occupied by the classification of investments, which allows to understand the types of investments, aimed at influencing the object of management and choose the most effective way of management tools and mechanisms, in other words, the classification of investments reveals subjective object relations of investment processes.

Scientific novelty. *The conceptual apparatus of investment resources, as well as improving the efficiency of their formation and use are considered. The main sources of formation of investment resources of the enterprise are stated; their modern classification is given. The problems of formation and activation of the most powerful sources of investment resources are revealed. The sources of providing investment resources and features of their use by modern enterprises are considered. The role of investment resources in the enterprise management system is determined, and the concept of investment sphere is singled out as a set of all economic relations that provide expanded reproduction of industries, enterprises of various forms of ownership and other economic entities. The mechanisms of formation of investment resources of enterprises in the economy are revealed.*

Practical significance. *The formation of the optimal structure of investment resources will provide a single comprehensive impact on the investment activities of enterprises and allow them to significantly increase their investment attractiveness and financial stability. A clear idea of the*

nature and composition of investment resources of the enterprise determines the possibility of further effective management of the processes of their formation and use, which, in turn, is the key to successful operation of the enterprise.

Key words: *investments, resources, sources of formation, business entities, economy, investment projects, management, investment activity.*

*Одержано редакцією: 10.03.2020 р.
Прийнято до публікації: 23.03.2020 р.*